

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 28/2006 vp

Valtioneuvoston selvitys Suomen kansainvälisestä sopimuspolitiikasta ja sen kehityssuunnista

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Ulkoasiainvaliokunta on 16 päivänä kesäkuuta 2006 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen Suomen kansainvälisestä sopimuspolitiikasta ja sen kehityssuunnista (UTP 3/2006 vp) ympäristövaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina
- lainsäädäntöneuvos Kaija Suvanto, ulkoasiainministeriö.

Lisäksi valiokunta on saanut ympäristöministeriön kirjallisen lausunnon.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Valtiosopimusselvitys Suomen kansainvälisestä sopimuspolitiikasta ja sen kehityssuunnista sisältää kuvauksen uudistetun valtioneuvostolainsäädännön merkityksestä ja vaikutuksista. Tarkasteluajanjakso kattaa vuodet 1997—2005.

Huomattava muutos vuonna 2003 voimaantulleessa lainsäädännössä on tapahtunut erityisesti siinä, että uudistuksessa ulkoasiainministeriöltä muille ministeriöille siirtyivät kaikki niiden toimialaan asiallisesti kuuluvat sopimukset.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ympäristövaliokunta on tarkastellut valtiosopimusselvitystä toimialallaan eli ympäristösopimuksia koskevalta osalta. Selvityksessä todetaan, että monien ympäristökysymysten hallinta on edellyttänyt maailmanlaajuisten ympäristösopimusten tekoa. Tarkasteluajanjaksolta esimerkkinä mainitaan YK:n ilmastopimukseen liittyvä Kioton pöytäkirja (SopS 13/2005) sekä biologista monimuotoisuutta koskevaan yleis-

pimukseen liittyvä Cartagenan bioturvallisuus-pöytäkirja (SopS 130/2004). Selvityksessä todetaan lisäksi sopimussyhteistyön laajentuneen kattamaan perinteisten ympäristönsuojelukysymysten ohella monia muita kysymyksiä, kuten ympäristöriskien hallintaa ja menettelyllisiä kysymyksiä. Keskeisiä menettelyjä koskevia sopimuksia ovat esimerkiksi rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehty Espoon sopimus (SopS 67/1997) ja tiedonsaantia ja kansa-

laisten osallistumisoikeutta koskeva Århusin sopimus (SopS 123/2004).

Valiokunta yhtyy näkemykseen ympäristöongelmien globaalista luonteesta ja maailmanlaajuisten ympäristösopimusten tarpeesta. Kun keskeiset sopimukset on saatu aikaan, on painopiste sopimussyhteistyössä siirtynyt olemassa olevien sopimusten määräysten noudattamisen valvontaan ja sopimusten edelleen kehittämiseen. Globaalisti yksi merkittävimmistä ympäristösopimusneuvotteluista koskee Kioton pöytäkirjan vuonna 2012 päättyvän sitoumuskauden jälkeisiä sopimusjärjestelyjä, kuten päästökaupan toteuttamista ja seurantaa. Keskeisen tärkeä on myös Montrealissa vuonna 2005 pidetyssä sopimusosapuolten kokouksessa tehty päätös aloittaa yhteinen vuoropuheluprosessi, jossa kaikki sopimusosapuolet ovat mukana (myös USA ja Australia, jotka eivät ole ratifioineet Kioton pöytäkirjaa), ja jossa tarkastellaan kansainvälisiä toimintatapoja ilmastonmuutokseen vaikuttamiseksi.

Ympäristösopimusten välisten synergioiden tehostaminen on esillä kemikaali- ja ongelmajätesopimuksia koskevissa kansainvälisissä sopimusneuvotteluissa. Valiokunta korostaa synergioiden hyödyntämisen merkitystä erityisesti YK:n kolmen suuren, ilmasto-, biodiversiteetti- ja aavikoitumissopimuksen välillä. Aavikoituminen ei ole yksittäinen sektori-ongelma, vaan se liittyy moniin yhteiskunnallisiin kehitystekijöihin ja on siksi liitettävä erityisesti ilmasto- ja biodiversiteettisopimukseen ja niistä käytävään keskusteluun.

Alueellisella tasolla painopisteenä on ollut EU:n pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumpanuuden ja ympäristönsuojelun kehittäminen lähialueyhteistyön kautta erityisesti Itämeren alueella. Ympäristöasioissa EU:n laajentuminen on vaikuttanut Suomen kansainvälisten sopimussuhteiden vähenemiseen, mutta Venäjän ja Baltian maiden kanssa myös kahdenvälistä yhteistyötä on edelleen. Kioton pöytäkirjan joustomekanismia koskevat neuvottelut sekä neuvottelut kahdenvälisestä ympäristövaikutusten arviointia koskevasta sopimuksesta ovat kiireellisesti tarpeen.

Valiokunta on myös lausunnossaan YmVL 42/2005 vp painottanut tarvetta kieltää Itämerellä kulkevia aluksia laskemasta käymäläjätevesiä mereen. Valiokunta on lausunnossaan pitänyt välttämättömänä, että Suomi on asiassa aloitteellinen ja pyrkii aktiivisesti siihen, että Itämeren suojelusopimuksen HELCOMin jäsenmaat tekevät IMOLle aloitteen Itämeren nimeämiseksi Marpol-sopimuksen liitteen IV alaiseksi erityisalueeksi, jolla käymäläjätevesien kaikki mereen päästäminen on kielletty. Suomi onkin tehnyt aloitteen HELCOMille alusten käymäläjätevesiä koskevien päästömääräysten tiukentamisesta Itämerellä. Tavoitteena on saada suositus ensin voimaan HELCOM-maita koskien ja myöhemmin viedä asia HELCOM-maiden yhteisenä aloitteena kansainvälisen merenkulkujärjestön IMO:n käsiteltäväksi, jotta se saataisiin koskemaan myös muita kuin HELCOM-maita.

Kansainvälisten sopimusten toimintaympäristö on muuttunut erityisesti Euroopan unionin jäsenyyden johdosta. Jäsenyys on vaikuttanut paitsi Suomen toimivaltaan tehdä kansainvälisiä sopimuksia myös itse sopimuksetekomenetelyyn siten, että kansallisten valmistelukäytäntöjen painopiste on siirtynyt menettelyn alkuvaiheisiin vaikuttamiseksi EU:n komission neuvottelutavoitteiden muotoutumiseen. Kahdenvälisten sopimusten merkitys ympäristöalalla on Venäjää lukuunottamatta vähentynyt. Monenvälisten sopimusten sääntely on puolestaan aikaisempaa yksityiskohtaisempaa ja teknisluontoisempaa. Täysipainoinen osallistuminen ja vaikutusmahdollisuuksien käyttäminen edellyttää huomattavia henkilöresursseja. Valiokunta korostaa tarvetta taloudellisten resurssien turvaamiseen, jotta sopimusten valmisteluun ja täytäntöönpanoon voidaan muuttuneessa toimintaympäristössä osallistua riittäväällä asiantuntemuksella.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että myös kansainvälisten ympäristösopimusten käytännön täytäntöönpanoa tulee voida arvioida ja tehostaa. Valiokunta on erityisen huolissaan Itämerellä voimakkaasti kasvaneisiin öljy- ja kemikaalikuljetuksiin liittyvästä kasvaneesta onnettomuusriskistä ja toteaa, että yhteistyösopimukset ovat olemassa, mutta torjuntayhteistyön

käytännön toteutuksessa on puutteita, kuten muun muassa kokemukset Suomenlahdella alkuvuodesta 2006 osoittivat.

Valiokunta korostaa, että myös eduskunnan tulee voida osallistua ja vaikuttaa Suomen sopolitiikkaan ja konkreettisiin sopimuksiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Suomessa kansanedustajat ovat valiokuntien edustajina vakiintuneesti osallistuneet merkittävimpiin kansainvälisiin ympäristösopimusneuvotteluihin ja osapuolikokouksiin, mikä on käytännössä edistänyt eduskunnan tietojensaantioikeu-

den tehokasta toteutumista. Osallistumalla kansainvälisiin kokouksiin turvataan joustavaa tiedonkulkua ja edistetään valmiutta sopimusten täytäntöönpanoon ja seurantaan.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pentti Tiusanen /vas	Jouko Laxell /kok
vpj.	Oras Tynkkynen /vihr	Heikki A. Ollila /kok
jäs.	Susanna Haapoja /kesk	Eero Reijonen /kesk (osittain)
	Rakel Hiltunen /sd	Säde Tahvanainen /sd
	Sinikka Hurskainen /sd	Satu Taiveaho /sd
	Tuomo Hänninen /kesk	Unto Valpas /vas
	Antti Kaikkonen /kesk (osittain)	Ahti Vielma /kok.
	Inkeri Kerola /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.